

Editör:
Doç.Dr.
Recep ÖZKAN

A collage of various national flags, including those of Turkey, Azerbaijan, Georgia, Armenia, and others, set against a dark, textured background. The flags are arranged in a dense, overlapping manner, with some appearing as if they are emerging from or attached to a dark, rocky surface. The flags shown include the Turkish flag (red with a white crescent and star), the Azerbaijani flag (blue, green, and red horizontal stripes with an eight-pointed star), the Georgian flag (white saltire on a red field), the Armenian flag (red, blue, and green horizontal stripes), and the flag of Abkhazia (blue, white, and red horizontal stripes with a yellow sun in the center). Other flags visible include the flag of South Ossetia (blue, white, and red horizontal stripes with a yellow sun in the center), the flag of Abkhaz Republic (blue, white, and red horizontal stripes with a yellow sun in the center), the flag of South Ossetia (blue, white, and red horizontal stripes with a yellow sun in the center), the flag of Abkhaz Republic (blue, white, and red horizontal stripes with a yellow sun in the center), the flag of South Ossetia (blue, white, and red horizontal stripes with a yellow sun in the center), and the flag of Abkhaz Republic (blue, white, and red horizontal stripes with a yellow sun in the center).

3. Kitap

**I. ULUSLARARASI
DEVELİ - ÂŞIK SEYRÂNÎ
VE TÜRK KÜLTÜRÜ
KONGRESİ**

**3. KİTAP
“TÜRK KÜLTÜRÜ BİLDİRİLERİ”**

**I. INTERNATIONAL
DEVELİ - ÂŞIK SEYRÂNÎ AND
TURKISH CULTURE CONGRESS**

**3. BOOK
“TURKISH CULTURE ANNOUNCEMENTS”**

KİTABIN ADI:

I. Uluslararası Develi, Âşık Seyrânî ve Türk Kültürü Kongresi "Türk Kültürü Bildirileri"
3. Kitap 4-5-6 Ekim 2018
2019

ISSN:

İMTİYAZ SAHİBİ:

DEVELİ BELEDİYESİ

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ:

Ali ORHAN

EDİTÖR:

Doç.Dr. Recep ÖZKAN

FOTOĞRAF:

Hakan BAYRAKTAR
Yavuz Bahadır TOKER
Okan CANER

MİZANPAJ VE UYGULAMA,

TASARIM & DİZAYN:

Ayşe Esmâ ÖZTÜRK

KAPAK TASARIMI:

Ayşe Esmâ ÖZTÜRK

BASKI ve CİLT:

İLETİŞİM:

DEVELİ BELEDİYESİ
İbrahimağa Mahallesi Cumhuriyet Caddesi No:28
38400 Develi - KAYSERİ
t: +90 352 621 60 41
f: +90 352 621 24 74
info@develi.bel.tr
www.develi.bel.tr

Bu kitapta yer alan yazı, makale, fotoğraf ve tasarımların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltılma hakları yalnızca Develi Belediyesi'ne aittir. Yazılı izin olmadıkça makul alıntılar dışında bir kısmının yada tamamının çoğaltılması yasaktır. Yayımlanan yazıların bilimsel ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayımcı izni olmadan bir bölümü yada tamamı çoğaltılamaz.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	15
ÖNSÖZ	17
DESTEKLEYENLER	19
KURULLAR	21
GİRİŞ	27
KAYSERİ VE YÖRESİ HALK İNANÇLARINDA FARKLI VASAT VE ANLAMLARDA BÜYÜ	29
Dr. Yaşar KALAFAT	
TÜRK KÜLTÜREL KİMLİĞİ	39
Prof. Dr. İsa ÖZKAN	
ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE KENT	45
Prof. Dr. Nebi ÖZDEMİR	
ANADOLU'DA TÜRK ORTODOKSLARI (KARAMANLILAR)	63
Dr. Öğr. Üyesi Bayram POLAT	
TÜRK GÜREŞ KÜLTÜRÜNDE KİSPET VE KİSPET USTALIĞI	67
Doç Dr. H.Nurgül BEĞİÇ, Y. Lisans Öğrencisi Heves KAYIN	
TÜRK LEHÇELERİNDE SÖZCÜKTE RASTLANAN YER DEĞİŞTİRME ÖZELLİKLERİ	79
Prof. Dr. Gülnaz Kacımuratkızı TÖLEKOVAE	
ATASÖZLERİNİN ULUSAL-KÜLTÜREL KONOTATİF ANLAMI	87
Doç Dr. Ayten BEYLEROVA	
AZERBAYCAN KAHRAMANLIK DESTANLARINDA FİZİKİ KÜLTÜR	95
Bünyamin QEMBERLİ (GAMBERLİ)	
KIRGIZ TÜRKÇESİNDE VE KÜLTÜRÜNDE “GÖÇ” KAVRAMI	109
Öğr.Gör. Dr. Elmira TÖLÖKOVA, Sağın ÖMÜRALİYEV	

YENİ YAZMALARDA BAŞKURLARIN MİTOLOJİK HİKAYELERİ	119
Gülnur HUSAİNOVA, Gulgina SHAMSUTDİNOVA	
TENBUR ATIŞMALARI	125
Doç. Dr. Leman SÜLEYMANOVA	
KAZAK VE TUVA HALKLARININ YAŞAM HAYATLARINDA ÖRF, ADET, GELENEK VE GÖRENEKLER	137
Yrd. Doç. Dr. Murat Meyirbekulı TASTANBEKOV	
ORTA ASYA'DAN ANADOLU'YA UZANAN BİR KÖPRÜ: BARIŞ MANÇO VE TÜRK KÜLTÜR TARİHİ	147
Dr. Göktürk ERDOĞAN	
ÂŞIK KIRAÇ ATA'DA TAŞLAMA	163
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Kürşat TÜRKAN	
ÖZBEK - TURK EFSANELERİNİN TARİHSEL KÖKLERİ	183
Doç. Dr. Ulugbek SATTOROV	
AZƏRBAYCAN AŞIK SANATI (ŞIRVAN AŞIK ALANI)	189
Feride MİRİŞOVA	
YAPISAL İŞLEVSELÇİ YAKLAŞIM BAĞLAMINDA AHİ TEŞKİLATLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME	199
Arş. Gör. Dr. Kübra YILDIZ ALTIN	
KAYSERİ İLÇELERİNİN SOSYO-EKONOMİK DURUMUNUN KÜMELEME ANALİZİ YÖNTEMİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ	211
Dr. Pelin GENÇOĞLU	
ÇOK BOYUTLU ÖLÇEKLEME ANALİZ YÖNTEMİ İLE NÜFUS, SAĞLIK VE EĞİTİM GÖSTERGELERİ AÇISINDAN KAYSERİ İLÇELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	221
Dr. Sevdâ KUŞKAYA	
TÜRKÖ-SLAV TARİHİ İLİŞKİLER IX-XII. YÜZYILLARDA	235
Karimova DİNARA	

KAZAK HALKININ GELENEK VE GÖRENEKLERİ	243
Abdrakhmanov SERİK	
TÜRKLER'İN KÜLTÜREL KODLARI	249
Dr. Ceyhun DEMİRKOLLU	
21. YÜZYIL ÂŞIKLIK GELENEĞİ İÇERİSİNDE BİR ÂŞIK, BİR İNCELEME: TOKLUMENLİ ÂŞIK MUSTAFA KÖKSAL (OZANOĞLU)	257
Pamuk Nurdan GÜMÜŞTEPE	
TÜRK EDEBİYATINDA HARFLERİN YORUMUNA DAYALI KUR'ÂN FALLARI VE XIX. YÜZYILA AİT MANZUM BİR ÖRNEK	269
Dr. Öğrt. Üyesi Mustafa ÖZKAT	
KADIN ÂŞIKLARIN ŞİİRLERİNDE KADINLA İLGİLİ METAFORLAR	313
Dr. Öğrt. Üyesi Gülten KÜÇÜKBASMACI	
GELENEKSEL KEÇECİLİK SANATININ SÖZLÜ KÜLTÜRÜMÜZE YANSIMALARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME	325
Doç. Dr. H. Nurgül BEGİÇ	
ULULU KERİM'İN YARATICILIĞINA AİT HAYATİ GERÇEKLERİN AKSİ	335
Rzayeva BANOVSHA ISMAYIL	
MACAR TÜRKOLOGU GYULA NÉMETH'İN GÖZÜYLE YÜZ YIL ÖNCEKİ ANADOLU	343
Edit TASNÁDI	
TÜRK KÜLTÜRÜNDE GELENEKSEL ÇOCUK OYUNLARININ EĞİTİMDEKİ YERİ	353
Doç. Dr. Elvan YALÇINKAYA	
YAŞAYAN DİLLER ENSTİTÜLERİNİN TÜRKİYE'DEKİ DURUMU	359
Doç. Dr. Kürşat ÖNCÜL	

TÜRK KÜLTÜREL KİMLİĞİ

İsa ÖZKAN¹

Bayat atı birle sözüğ başladım
Törütgen, iğidgen, keçürgen idim
Kutadgu Bilig, Yusuf Has Hacıp

Türk kültürel kimliği, Türk milletinin maşeri şuurı ve irfanından doğan; onun duyuş, düşünüş ve yaşayış biçimini oluşturan değerler bütünüdür. Kültürümüzün anonim veya ferdî her ürünü gelenekte yaşama kabiliyeti, yeniliği, orijinallliği ve temsil gücüyle başlangıçtan günümüze kadar hayatımızda kendisine bir yer açmış ve millî kimliğin ifade aracı olarak yaşayagelmıştır. Millî kimliğin en önemli unsurlarından biri kültürel kimliktir. Türk kültürel kimliğinin teşekkülünde yüzyıllar boyunca Türk milletinin ortak şuurunda yaşayan duygu, düşünce ve ideallerin maddî ve manevî tezahürlerinin tamamı rol oynamıştır.

Kültürel kimliğin din, dil, tarih, gelenek, maddî kültür unsurları, vatan ve devlet gibi pek çok birleşeni bulunmaktadır. Ancak kültürün en önemli taşıyıcısı dildir. Dünyada başlangıçtan itibaren büyük insan kütleleri tarafından temel iletişim aracı olarak kullanılan diller milli kültürü muhafaza eden ve nesilden nesle ulaştıran tabii bir vasıtadırlar. Bir dilin yazı ve konuşma dili olmak üzere iki önemli cephesi bulunmaktadır. Dilin ve üslubun bozulması kültürün ve düşünenin tahriri anlamına gelmektedir.

Ünlü Çarlık Rusyası bilginlerinden Aristov 1896 yılında yayımlanan ve Türk Halklarının Etnik Yapısı adlı eserinde “Ohots ve Kuzey Buz denizinden Adriyatik denizine kadar uzanan sahadaki Türk Boyları lehçelere ayrılan tek bir Türkçe ile konuşur. Türkistanlı bir Türk, Ohotsk denizi sahilindeki Saha Türkü’yle konuşabildiği gibi, Akdeniz kıyılarındaki Osmanlı Türkleri ile de anlaşabilir. Ancak bu anlaşma için yabancı sözlerin karışmadığı bir Türkçe olması gerekir” demektedir (Аристов, 2014. 5). Siyasi sebeplerle birbirinden ayrı düşmüş Türk devlet ve toplulukları arasında Türkiye Türkçesini esas almak suretiyle, gönül ve düşünce köprülerini tahkim etmek ve iletişim dili birliğini gerçekleştirmek bir zorunluluk olarak karşımızda durmaktadır.

Dilin gelişip zenginleşmesi, bir yazı ve kültür dili haline dönüşmesi; hatta dünyada yaygın ve geçerli bir bilim ve iletişim dili olması; o dilin bilim, fikir, sanat ve edebiyat sahasındaki başarılarıyla mümkün olabilir. Çünkü tefekkürün evi olan dil, edebiyatın da ana malzemesidir. Kendi tabîi mecrasında fikir, sanat, bilim ve teknolojiyle gelişip terim ve kavramlarla zenginleşen diller uygun siyasi ortamları aynı zamanda büyük medeniyetlere de beşiklik edecek güce ulaşabilir.

Bir dil, siyasette, bilimde ve teknoloji alanında güçlü ve canlı olduğu sürece başka dillerden aldığı kelime ve kavramları kendi yapısı içinde kullanmakta ve onu milli dil dokusuna kazandırmakta güçlük çekmez. Türkçe de Arapça, Farsça ve

¹ Prof. Dr.

Batı dillerinden aldığı, hiçbir zaman yüzde otuzu geçmeyen deyim, terim ve sözleri yüzyıllar içinde kendi telaffuz biçimine dönüştürmüş ve ihtiyacı ölçüsünde yeni anlamlar yükleyerek söz varlığına katmıştır. Tarihte başka dillerden kavram veya kalıp ifade, söz varlığını almamış saf, donmuş ve dışı kapalı bir dil yoktur. Siyasî, kültürel, ticarî ilişkiler, savaşlar, esirler, öğrenciler birbirine yakın veya uzak diller arasında sürekli bir ilişkinin varlığı söz konusudur. Ancak günümüzde çoğunlukla özentî sebebiyle Batı dillerinden alınan söz varlığı güzel Türkçemizde tehlikeli ölçüde artmış ve dilimizde bir kirlilik yaratacak boyuta erişmiştir.

Türk genci yazı ve konuşma dilinde yüksek yeterlik düzeyine erişmiş kişidir. Bölge ve yöre ağızlarını değil standart Türkçeyi aksansız kullanan insandır. Her sesin fonetik değerini vererek telaffuz eder. O, alanına ait terminolojiye hâkim, anlatım ve dil becerisini geliştirmiş, akıcı ve anlaşılır bir üslubun sahibidir. Dolayısıyla bu yolla kendisinin iletişimde olduğu arkadaş grubunu ifade etmede cesaretlendirir. Okul içi ve dışında iletişimde olduğu insanlarla ana dili bilincinde farkındalık yaratır. Kültürel etkileşimde ve etkinliklerde dil zevkini edinir.

Kültürel kimlik bütün unsurlarıyla bir vatan üzerinde vücut bulur. Henüz V veya IX. yüzyılda dahi Yenisey yazıtlarından Elegeşt'te geçen "elim uğrında (devletim, ülkem, vatanım uğrunda) (Elegest, 8, Aksan 2000:63)" ibaresi, ferdi düşünmekten ziyade vatan ve millet endişesini ön plana çıkaran bir anlayışı ifade etmektedir. İkinci Göktürk Kağanlığı döneminde Türk hakanları da milletin sosyolojik bir olgu olarak varlığının farkındadırlar. Hatta kağanlık süreci ilahî bir takdir olarak telakki edilmektedir.

Meselâ Bilge Kağan "Teñri yarlıkaduğın üçün özüm kutum bar üçün kağan olurtum (Tanrı buyurduğu için, kendim, talihim olduğu için tahta çıktım (Tekin, 1988:7)." derken bu hizmeti Tanrı katından gelen bir emirle, talihi yaver gittiği için yerine getirdiğini yani gücünün kaynağının semavî olduğunu belirtir.

Miladî 735 yılında Bilge Kağan adına dikilen yazıtta "...Bodun [atı küsü yok bolmazun] tiyin Türuk bodun üçün tün udımadım, küntüz olurmadım. İnım Kültigin birle iki şad birle ölü yiti kazğantım (Milletin adı sanı yok olmasın diye Türk milleti için gece uyumadım, gündüz oturmam. Kardeşim Költigin ile iki şad ile birlikte ölesiye yitesiye çalıştım) (Ercilasun, 2016:520)." ifadesi yer almaktadır. Bundan dolayı Bilge Kağan millete hizmeti, samimi bir inancın yerine getirilmesi olarak görür.

Kültürel kimlik, ancak milletle birlikte canlılığını korur ve sürdürür. Millet ve onun teşkilatlanmış biçimi olan devlet ile devletin bilgili ve şuurlu yöneticileri olmadığı zaman kültürden söz etmek mümkün değildir. Kağanlık müessesesinin veya milletin birbirine yabancılaşması, kültürel iletişimin bozulmasını ve yozlaşmayı; o da beraberinde millî kimliğin ortadan kalkması sonucunu doğurur. Yine Orhun yazıtlarında Bilge Kağan; akıp giden zamana karşı milletin ebedî olarak yaşaması için ortaya koyduğu çabalarını, gerekli gördüğü hususları, düşmanlarını ve onların özelliklerini abidelerde bir bir sayar:

"Üze kök Teñri asra yagız yir kılıntukda ikin ara kişi oğlu kılınmış. Kişi

oglınla üze eçüm apam Bumın Kagan, İstemi Kagan olurmuş. Olurupan Türk bodunuñ ilin törisin tuta bermiş. İti birmiş. Tört buluñ kop yağı ermiş. Sü sülepen dört buluñdaki bodunug kop almış, kop baz kılmış. Başlıgıg yüküntürmüş tizligig sökürmüş. İlgerü Kadırkan Yışka tegi kirü Temir Kapıgka tegi konturmuş. İkin ara idi oksuz Kök Türük [iti] ança olurur ermiş. (Üstte mavi gök, aşağıda yağız yer yaratıldığında ikisinin arasında insanoğlu yaratılmış. İnsanoğlunun üzerine (de) atalarım Bumın Kağan, İstemi Kağan hükümdar olmuş.

Hükümdar olarak Türk milletinin devletini ve yasalarını kurmuşlar düzenlemişler. Dört yan hep düşman imiş. Ordular sevk ederek dört yandaki halkları hep almışlar, kendilerine bağlamışlar. Başlılara baş eğdirmiş, dizlilere diz çöktürmüşler. Doğuda Kingan Dağlarına kadar, Batıda Demir Kapı'ya kadar boylarını yerleştirmişler. (Bu) iki (sınır) arasında, pek örgütsüz (ve düzensiz yaşayan) Gök Türkleri düzene sokarak öylece hükmederlermiş (Ercilasun, 2016:508)”

Milletin de kağana karşı vazifeleri bulunmaktadır. Müstebit, zalim ve bilgisiz bir hakanın devletini kaybedip milletini dağıttığı, yine cahil ve kendi değerlerinin farkında olmayan özenti içindeki bir milletin de sonunun hüsrana olduğu tarih boyunca görülmüştür. Bu bakımdan Divanü Lügati't Türk'te geçen “Yer basrukı tag, budhun basrukı beg (Yeri tutan dağ, milleti tutan bey) (Divanü Lügati't-Türk, 1939:466)” atasözü de bu düşüncüyü desteklemektedir. Dede Korkut Destanlarında “alın açık Oğuz Beyleri ve Hanları” için ozan “varlık, zenginlik, devlet ve ikbal” anlamına gelen devlet sözünü kullanır ve “devletsiz şerrinden Allah saklasun Hanum sizi” diyerek huzurunda destan icra ettiği hana nasihatta bulunur (Ergin, 1994:74).

Türk tarihinde ve Türk devlet geleneğinde kağanların varlık sebebi daima mensubu oldukları milletleridir. Kağan millet için, millet de kağan için vardır. Dede Korkut Destanlarında, bu gerçeğin farkında olan Kazan Han'ın, eşiyle evinden çıkıp nesi var nesi yok ise halka yağmalattırması bundan dolayıdır. Bilge Kağan da halkın huzur ve refahını sağlamayı görevi olarak yerine getirmek zorundadır: “(..) Kagan olurup yok çıgañ bodunug kop kubratdım çıgañ bodunug bay kıldım. Az bodunug üküñç kıldım. Tahta oturup yoksul ve fakir halkı zengin ettim. Az halkı çoğalttım (Tekin, 1988:31)”.

Buradan bireyin tek başına değil ancak sosyal bir varlık olarak, kültürel kimliğini yaşatabileceği ve bunun için gerekli kültürlenme ve bilgilenme seviyesine eriştiği takdirde de bir kimliği temsil yeteneği kazanabileceği ortaya çıkmaktadır. Dürüstlük, cesaret, çalışkanlık, samimiyet ve sadakat Türk kültürel kimliğinin esasını teşkil etmektedir. Türk sözlü edebiyatında yöneticiler, yaptıkları makul olmayan işlerden dolayı sürekli eleştirilmişlerdir.

Buradan bireyin tek başına değil ancak sosyal bir varlık olarak, kültürel kimliğini yaşatabileceği ve bunun için gerekli kültürlenme ve bilgilenme seviyesine eriştiği takdirde de bir kimliği temsil yeteneği kazanabileceği ortaya çıkmaktadır. Dürüstlük, cesaret, çalışkanlık, samimiyet ve sadakat Türk kültürel kimliğinin esasını teşkil etmektedir. Türk sözlü edebiyatında yöneticiler, yaptıkları makul ol-

mayan işlerden dolayı sürekli eleştirilmişlerdir.

Bu eleştirilerden vezirler, sadrazamlar, devletin diğer yöneticileri de payını almıştır. Hiciv şiirleri, atalar sözü, orta oyunu ile gölge oyunu bu eleştirilerin pek çok örnekleriyle doludur. Hatta Allah'ın yeryüzündeki halifesi ve devletin en üst noktadaki temsilcisi olan Osmanlı padişahları dahi cuma selâmlığında “Mağrur olma padişahım, senden büyük Allah var!” denilerek halk tarafından ikaz edilir. “Ya devlet başa ya kuzgun leşe!”, yahut “Ferman padişahınsa, dağlar bizimdir!” ifadeleri, toplumsal sorumluluğun yerine getirilmesini isteyen bunun gerçekleşmesi halinde de ortaya çıkabilecek durumları işaret eden anlayışı halkın diliyle anlatan deyimlerdir.

Kültürel kimliğin göstergelerinden biri de duygu birliğidir. Milleti ilgilendiren dini ve milli bayramları, zafer, sevinç, keder yas günlerini birlikte idrak ederek aynı atmosferi yaşamak bütün bir milletin özellikle, milletin en dinamik kesimi olan gençlerin mensubiyet duyguları ve milli bilinçlerinin gereğidir. Milli davalarda ve spor müsabakalarında neden topyekûn tepki veririz, üzüldür veya seviniriz. Bağlama çalındığında, ney veya kaval üflendiğinde, kös dövüldüğünde, neden yüreğimizin derinlerinde bir kıpırtı ve ürperti duyarız? Uzun havalar, Yemen veya bir gurbet türküsü niçin bizleri farklı iklimlere götürür? Hedefi ve ona ulaşmakta heyecanı ve gayreti olmayanlar başaramazlar.

Milletler kültürel kimliklerini duygu planında nasıl yaşatıyorlar? Kahraman kültü, sevinç ve yas günleri zamana zemine göre değişiyor mu? Mesela hayret ifadeleri bile alınma sözlerle Gençlerimizin yaptığı gibi yani «vaav» şeklinde mi? Teknoloji düşkünlüğü pek çoğumuzda bağımlılık haline mi dönüşüyor? Kültürel kimliği temsil etmek aç gezip en pahalı parfümü mü almaktır? Yoksa asgari ücretle çalışıp 24 ay taksitle maaşının iki buçuk katına akıllı telefon mu satın almaktır? Böylelikle sınıf atladığımızı sanıyoruz? Yoksa zaruri bir ihtiyacımızı mı karşılıyoruz. Kendisi yerde, misafirini döşekte yatıran Tanrı misafiri anlayışımız günümüzdeki şehirleşme ile ne ölçüde değişti? Misafir kabul ediyor muyuz? Kültürümüzdeki misafir odası, ev döşeme biçimi ne ölçüde değişti vs.

Bibliyografya

- AKSAN, Doğan, (2000), *En Eski Türkçe'nin İzleri*, İstanbul.
- Аристов, Николай Александревич, *Türk Halklarının Etnik Yapısı* (Çeviren: D. Ahsen Batur, İstanbul 2014, Selenge Yayınları.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican, (2016), *Türk Kağanlığı ve Türk Bengü Taşları*, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- ERGİN, Muharrem (1994), *Dede Korkut Kitabı I Giriş- Metin-Faksimile*, Ankara, TDK Yayınları.
- Divanü Lügati't-Türk I (1939), *Besim Atalay Tercemesi*, Ankara, TDK Yayınları. 466
- KORMIŞIN, Igor Valentinoviç, (2017) *Yenisey Eski Mezar Yazıtları*, Metinler ve İncemeler, Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları. 263-265
- TEKİN, Talât, (1968), *A Grammar of Orkhon Turkic*. Indiana University, Bloomington.
- -----, (1988) *Orhon Yazıtları*, Ankara, TDK Yayınları.